

Θέματα Νεοελληνικής Γλώσσας Γενικής Παιδείας Β' Λυκείου 2000

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Κείμενο

Πέμπτη 19 Νοεμβρίου 1942

Αγαπητή Κίττυ,

Μάθαμε με λύπη κι απογοήτευση ότι πολλοί άνθρωποι στράφηκαν εναντίον των Εβραίων. Λένε πως ο αντισημιτισμός έπληξε μερικούς κύκλους, που ποτέ άλλοτε δεν τον διανοήθηκαν. Όλοι μας στο κρησφύγετο είμαστε βαθιά συγκλονισμένοι. Η αιτία για το μίσος εναντίον των Εβραίων είναι κατανοητή, ακόμη κι ανθρώπινη κάμποσες φορές, αλλά είναι απαράδεκτη. Οι Χριστιανοί προσάπτουν στους Εβραίους την κατηγορία ότι μπροστά στους Γερμανούς λύνεται η γλώσσα τους, προδίδουν τους προστάτες τους και πολλοί Χριστιανοί, εξαιτίας τους, υφίστανται τη μοίρα και τα βάσανα τώσων και τώσων δικών μας.

Πάνω σ' αυτό, λογικά αναρωτιέται κανείς: γιατί, λοιπόν, γίνεται αυτός ο ατέλειωτος κι οδυνηρός πόλεμος; Μας λένε συνέχεια ότι πολεμάμε όλοι μαζί για τη λευτεριά, για την αλήθεια και το δίκιο. Αν ο διαχωρισμός εκδηλώνεται πια στο αποκορύφωμα της μάχης, ο Εβραίος δε θα βγει άραγε, ακόμα μια φορά, κατώτερος από έναν άλλον; Θεέ μου! Τι θλιβερό που είναι να παραδέχεσαι το παλιό ρητό: «Η κακή πράξη ενός Χριστιανού φορτώνεται στον ίδιο η κακή πράξη ενός Εβραίου φορτώνεται σ' όλους τους Εβραίους».

Ο Ντούσσελ, ο γιατρός που μοιράστηκε μαζί μου την καμαρούλα, έχει να μας πει ένα σωρό πράγματα για τον έξω κόσμο, τώρα πια που πάψαμε ν' ανήκουμε σ' αυτόν. Οι ιστορίες του είναι θλιβερές. Πολλοί φίλοι εξαφανίστηκαν. Η τύχη τους μας τρομάζει. Κάθε βραδιά χτενίζουν την πόλη τα στρατιωτικά αυτοκίνητα με τους πράσινους μουσαμάδες. Οι Γερμανοί χτυπούν όλες τις πόρτες και ψάχνουν για Εβραίους. Αν βρουν Εβραίους, φορτώνουν στα καμιόνια ολόκληρη την οικογένεια.

Όσοι δεν κρύβονται υπογράφουν την καταδίκη τους. Οι Γερμανοί το κάνουν αυτό συστηματικά με τη λίστα στο χέρι, χτυπώντας εκείνη την πόρτα που θα δρουν να τους περιμένει πλούσια λεία. Άλλοτε πάλι, οι δυστυχισμένοι πληρώνουν λύτρα για κάθε κεφάλι. Το πράγμα είναι τραγικό. Το βράδυ βλέπω να περνάνε συχνά αυτές οι λιτανείες των ασθενών με τα παιδιά τους να κλαίνε, να σέρνονται κάτω απ' τις διαταγές μερικών κτηνανθρώπων, που τους χτυπούν με το μαστίγιο και τους βασανίζουν, ώσπου να πέσουν κάτω. Δε λυπούνται κανένα, ούτε τους γέρους, ούτε τα μωρά, ούτε τις έγκυες γυναίκες, ούτε τους αρρώστους. Όλοι είναι κατάλληλοι για το ταξίδι προς το θάνατο.

Τι ωραία που είμαστε εδώ, στη σιγουριά και την ησυχία! θα μπορούσαμε να κλείσουμε τα μάτια μπροστά σ' αυτή την εξαθλίωση, αλλά υπάρχουν αυτοί που μας ήταν αγαπητοί, που φοβόμαστε γι' αυτούς το χειρότερο, χωρίς να μπορούμε να τους βοηθήσουμε.

Στο ζεστό μου κρεβάτι νιώθω ένα τίποτα, όταν σκέφτομαι τις πιο αγαπητές μου φίλες, που αρπάχτηκαν άγρια και ρίχτηκαν σ' αυτή την κόλαση. Τρόμος με κυριεύει στην ιδέα πως οι άνθρωποι, οι τόσο αγαπητοί μου, είναι παραδομένοι

αυτή τη στιγμή στα χέρια των πιο ανελέητων δημιών του κόσμου. Μόνο και μόνο γιατί είναι Εβραίοι.

Δική σου,
ANNA

(Διασκευή από Το Ημερολόγιο της Άννας Φράνκ)

Ερώτημα Α

Να αποδώσετε περιληπτικά, σε 80-100 λέξεις, το περιεχόμενο του κειμένου.
(Μονάδες 25)

Ερώτημα Β

B.1. Ποια στοιχεία της μορφής και του περιεχομένου του κειμένου πιστοποιούν ότι αυτό ανήκει στο βιογραφικό είδος του ημερολογίου;
(Μονάδες 5)

B.2. Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η τρίτη παράγραφος του κειμένου; Τι επιτυγχάνει η συγγραφέας με τον τρόπο αυτό;
(Μονάδες 5)

B.3. «Στο ζεστό μου κρεβάτι νιώθω ένα τίποτα, ... κόλαση»; Γιατί νιώθει έτσι η συγγραφέας;
(Μονάδες 5)

B.4. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις της πρώτης (1ης) παραγράφου του κειμένου: **διανοήθηκαν, συγκλονισμένοι, προδίδουν, μοίρα, βάσανα.**
(Μονάδες 5)

B.5. α) «Οι Γερμανοί το κάνουν αυτό συστηματικά ... τραγικό»: Να διακρίνετε το γεγονός από το σχόλιο στο τμήμα αυτό του κειμένου.
(Μονάδες 2,5)

β) «... τις πιο αγαπητές μου φίλες, που αρπάχτηκαν άγρια και ρίχτηκαν σ' αυτή την κόλαση»: Γιατί στο σημείο αυτό η συγγραφέας προτιμάει την παθητική σύνταξη αντί της ενεργητικής;
(Μονάδες 2,5)

Ερώτημα Γ

Η συγγραφέας του κειμένου που σας δόθηκε υπήρξε θύμα του ρατσισμού κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Και σήμερα όμως αντιμετωπίζουμε περιστατικά ρατσιστικής συμπεριφοράς στην καθημερινή μας ζωή. Να γράψετε ένα κείμενο, στο οποίο να καταγγείλετε τέτοια περιστατικά και να προτείνετε τρόπους αντιμετώπισης τους. (500-600 λέξεις).

(Μονάδες 50)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

Στο κείμενο από «Το ημερολόγιο της Άννας Φρανκ» καταγράφονται οι προσωπικοί προβληματισμοί της έφηβης Άννας, μέσω των οποίων ξεδιπλώνεται η ιστορική πραγματικότητα των δεινών που βίωσαν οι Εβραίοι κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι προβληματισμοί της αυτοί αφορούν στις αιτίες που οδηγούν σε τέτοια απάνθρωπη συμπεριφορά και συγκεκριμένα στις σκοπιμότητες που καλλιεργούν το μίσος μεταξύ των ανθρώπων. Οι ιστορίες του γιατρού Ντούσσελ αλλά και όσα βασανιστήρια υφίστανται ανηλεώς οι Εβραίοι μαρτυρούν την τραγικότητα της κατάστασης και δημιουργούν στη νεαρή Άννα αισθήματα ενοχής και τρόμου, καθώς αυτή δεν έχει την ίδια τύχη με άλλα αγαπημένα της πρόσωπα-θύματα του ρατσιστικού παραλογισμού

B.

1. Το κείμενο ανήκει στο βιογραφικό είδος του ημερολογίου και αυτό πιστοποιείται αρχικά από τα εξωτερικά του στοιχεία (στοιχεία μορφής). Πρώτα από όλα ο χρονικός προσδιορισμός (ημερομηνία-χρονολογία: Πέμπτη 19 Νοεμβρίου 1942) στην αρχή του κειμένου δηλώνει το χρόνο κατά τον οποίο διαδραματίστηκαν τα γεγονότα της αφήγησης. Στη συνέχεια είναι φανερός ο προσωπικός - εξομολογητικός του χαρακτήρας, που εκφράζεται κυρίως μέσω της χρήσης του α' ενικού προσώπου, θα πρέπει ακόμη να επισημανθεί ότι το ύφος του κειμένου μπορεί να χαρακτηριστεί ως οικείο, εφόσον η συγγραφέας είναι μια έφηβη η οποία καταγράφει τα βιώματα της απευθυνόμενη στη φίλη της Κίττυ.

Τα γεγονότα εξιστορούνται από ορισμένη οπτική γωνία, όπως δηλαδή τα ζει και τα αντιλαμβάνεται μια Εβραίοπούλα της εποχής εκείνης (αφήγηση με εσωτερική εστίαση). Όσον αφορά το χρόνο της αφήγησης στο συγκεκριμένο ημερολόγιο, διαπιστώνεται ότι δε μεσολαβεί μεγάλο χρονικό διάστημα μεταξύ των γεγονότων και της καταγραφής τους από τη συγγραφέα.

Ως προς το περιεχόμενο, η συγγραφέας δεν καταγράφει απλώς προσωπικά βιώματα και σκέψεις, αλλά αναφέρεται και σε συγκεκριμένα προβλήματα της εποχής, δηλαδή στις διώξεις που υφίσταται η Εβραϊκή κοινότητα από τους Γερμανούς κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου.

2. Η τρίτη παράγραφος του κειμένου αναπτύσσεται με την αφήγηση παραδειγμάτων και την περιγραφή καταστάσεων που αντλούνται από την ιστορική πραγματικότητα του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Με την παράθεση των θλιβερών ιστοριών του γιατρού Ντούσσελ και των προσωπικών της βιωμάτων η συγγραφέας συγκεκριμενοποιεί με παραστατικότητα και ζωντάνια την απάνθρωπη μεταχείριση των Εβραίων από τους Γερμανούς. Κατά συνέπεια επιτυγχάνεται παραστατικότητα και προσδίδεται ζωντάνια στο κείμενο, γεγονός που δίνει τη δυνατότητα στους αναγνώστες του ημερολογίου να συναισθανθούν πιο άμεσα και έντονα την τραγική πραγματικότητα.

3. Όπως φαίνεται από το ημερολόγιο, η συγγραφέας βρίσκεται σε ένα ασφαλές καταφύγιο. Με τον τρόπο αυτό, έχει διασφαλίσει πρώτα απ' όλα τη ζωή της και έχει αποφύγει, προσωρινά τουλάχιστον, τις βιαιότητες των Γερμανών εναντίον των Εβραίων. Ωστόσο, αυτή η ασφάλεια δεν της προσδίδει ψυχική ηρεμία, καθώς γνωρίζει και ενημερώνεται διαρκώς για την τόσο διαφορετική πραγματικότητα που εκτυλίσσεται έξω από το καταφύγιο της. Αντίθετα, αισθάνεται έντονες ενοχές, καθώς έχει συνειδητοποιήσει την αδυναμία της να βοηθήσει τους φίλους της και γενικά τα αγαπημένα της πρόσωπα που βρίσκονται ήδη στα χέρια των Γερμανών και βιώνουν τη βαναυσότητα, την εξαθλίωση και γενικά τις οδυνηρές συνέπειες αυτού του πολέμου. Γι' αυτό και δηλώνει ότι νιώθει «ένα τίποτα», καθώς αντιλαμβάνεται ότι η εξασφάλιση της δικής της σωτηρίας δεν έχει ουσιαστικό νόημα, αφού τελικά της στερεί τη δυνατότητα να προσφέρει οποιαδήποτε βοήθεια για τη σωτηρία των αγαπημένων της προσώπων.

4. Συνώνυμα:

- διανοήθηκαν: σκέφτηκαν
- συγκλονισμένοι: συνταραγμένοι
- προδίδουν: καταδίδουν
- μοίρα: πεπρωμένο
- βάσανα: ταλαιπωρίες

5.

α) Στο συγκεκριμένο απόσπασμα του κειμένου το γεγονός είναι ότι οι Γερμανοί, έχοντας συντάξει μία λίστα, γυρνούν από πόρτα σε πόρτα για να συλλάβουν τις Εβραϊκές οικογένειες. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι Εβραίοι, προκειμένου να σωθούν, πληρώνουν λύτρα για κάθε κεφάλι. Σχόλια αποτελούν οι φράσεις «πλούσια λεία», «δυστυχισμένοι», «το πράγμα είναι τραγικό».

β) Η συγγραφέας προτιμάει την παθητική σύνταξη, γιατί θέλει να τονίσει την πράξη και όχι το υποκείμενο. Θέλει δηλ. να δώσει έμφαση στην κατάσταση που βιώνουν οι αγαπητές της φίλες.

Γ.

Στο κείμενο από το ημερολόγιο της Άννας Φράνκ η συγγραφέας αναφέρεται στο φαινόμενο του ρατσισμού, έχοντας και η ίδια υπάρξει θύμα του κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Με αφετηρία προβληματισμού το συγκεκριμένο κείμενο και μέσα από την αντικειμενική θεώρηση της σύγχρονης πραγματικότητας, εύκολα μπορεί κανείς να επισημάνει ότι και σήμερα αντιμετωπίζουμε περιστατικά ρατσιστικής συμπεριφοράς στην καθημερινή μας ζωή. Ειδικότερα :

- α) Οι φυλετικές διακρίσεις που στηρίζονται στην αποδοχή του «στενού δεσμού ανάμεσα στα φυλετικά και πολιτιστικά γνωρίσματα».
- β) Η υιοθέτηση ακραίων εθνικιστικών θεωριών και η αναβίωση φαινομένων, όπως ο ναζισμός,
- γ) Η υποτίμηση και καταπολέμηση κάθε ξένου στοιχείου με απώτερο στόχο τη διατήρηση της «καθαρότητας» του έθνους,
- δ) Οι αντιδράσεις των γηγενών απέναντι στις μειονότητες, τις οποίες θεωρούν ως υπεύθυνες πολλών δεινών, και συνακόλουθα η διάθεση μεταβίβασης ευθυνών κατά την πανάρχαια ιστορία του «αποδιοπομπαίου τράγου»,

- ε) Η διάκριση των ανθρώπων με κριτήριο την κοινωνική τους θέση και η ευνοϊκή συμπεριφορά απέναντι σ' αυτούς που ανήκουν στα «ανώτερα κοινωνικά στρώματα».
- στ) Η θεώρηση κάποιων επαγγελμάτων ως κατώτερων και υποτιμητικών.
- ζ) Η περιθωριοποίηση ορισμένων ατόμων με χαρακτηριστικά που τους διαφοροποιούν από την πλειοψηφία των μελών της κοινωνίας (ναρκομανείς, ομοφυλόφιλοι, φορείς του AIDS).
- η) Η απουσία ευκαιριών για τα άτομα που μειονεκτούν σωματικά ή πνευματικά, σε συνδυασμό με την υποκριτική ισότιμη αποδοχή τους.

Είναι, λοιπόν, εμφανές ότι στις μέρες μας αναβιώνουν ρατσιστικές θεωρίες, ενώ συνεχίζουν να ενδημούν με ιδιαίτερη ένταση φαινόμενα φυλετικού, εθνικού ή ακόμα και κοινωνικού ρατσισμού. Χρειάζεται, λοιπόν, να επισημανθούν τρόποι αντιμετώπισης τέτοιων συμπεριφορών, που προσιδιάζουν σε «χλευαστές και είρωνες της ηθικής» και χαρακτηρίζουν κατώτερες πολιτισμικά κοινωνίες. Πιο συγκεκριμένα:

- α) Εξάλειψη του αναλφαβητισμού, ολόπλευρη ανθρωπιστική μόρφωση και πολυπολιτισμική αγωγή.
- β) Αντικειμενική και νηφάλια ιστορική γνώση μακριά από εθνικιστικές επάρσεις.
- γ) Κοινωνική αναδόμηση: κοινωνία χωρίς διακρίσεις και ταξικούς διαχωρισμούς.
- δ) Επικράτηση του διεθνιστικού πνεύματος.
- ε) Θεσμοθέτηση χάρτας των δικαιωμάτων μειονοτικών ομάδων.
- στ) Συνεργασία διεθνών οργανισμών.
- ζ) Επιβολή κυρώσεων στα κράτη που εφαρμόζουν φυλετικές διακρίσεις.
- η) Ενεργοποίηση των πνευματικών ανθρώπων.
- θ) Δικαιότερη κοινωνική πολιτική απέναντι σε άτομα και ομάδες.
- ι) Ενεργός δραστηριοποίηση κοινωνικών οργανώσεων.